

Ханієва Ф. М.,

здобувач кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ВНЕСЕННЯ ВКЛАДІВ ДО ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Життєдіяльність господарського товариства нерозривно пов'язана з наявністю, формуванням та функціонуванням його статутного (складеного) капіталу. Він складається зі вкладів та є показником майна товариства, вираженого в номінальній вартості цих вкладів - часток/акцій кожного засновника/учасника. На практиці трапляються випадки нівелювання функцій та значення статутного (складеного) капіталу. Цим викликана необхідність наукового осмислення та вивчення механізму його формування з точки зору цивілістики, що виявляється у порядку внесення вкладів до господарського товариства.

Формування/збільшення статутного (складеного) капіталу передбачене зокрема при первісному створенні юридичної особи, злитті, приєднанні та перетворенні, вступі особи до господарського товариства, внесенні учасниками додаткових вкладів. Метою цього є визначення мінімальної гарантії інтересів кредиторів, розміру частки засновників/учасників, розміру їх прибутків (дивідендів), обсягу корпоративних прав, відповідальності, забезпечення виконання завдань товариства та ін.

Особливості порядку внесення вкладів полягають та обумовлені: специфікою організаційно-правової форми господарського товариства, статутний (складений) капітал якого формується (ТОВ/ТДВ, ПТ, КТ, АТ); складом засновників/учасників (один, два та більше); стадією (зокрема первісне створення, злиття, приєднання, перетворення, вступ особи до господарського товариства, внесення додаткових вкладів, ін.) та строком внесення вкладу (наявність чи відсутність такого у законі); фактом державної реєстрації товариства (внесення вкладу до моменту державної реєстрації чи після такої); предметом вкладу (майно/речі, з

урахування встановлених законом винятків, заборон та обмежень щодо вкладів); його правовим режимом (право власності, інше речове право, виключні права інтелектуальної власності); способом передачі та моментом набуття юридичною особою права власності або іншого майнового права на предмет вкладу (за правочином, в результаті державної реєстрації прав на рухоме/нерухоме майно, тощо); оцінкою вкладу для оплати частки/акції засновника/учасника та визначення їх номінальної вартості у статутному (складеному) капіталі товариства; документом, який підтверджує внесення вкладу (платіжний документ, примірник договору, за яким передавався вклад, тощо).

Законодавчо не встановлений уніфікований підхід до правового регулювання порядку внесення вкладів, а з огляду на вказані ключові моменти, більшість спірних питань на практиці вирішуються на розсуд та за згодою засновників/учасників в установчих документах товариства (статуті для ТОВ/ТДВ, АТ чи засновницькому договорі для ПТ, КТ), договорі або рішенні про створення товариства, за результатами проведення установчих/загальних зборів.

Системний аналіз норм ЦК, ГК, Закону України «Про господарські товариства», Закону України «Про акціонерні товариства», підзаконних нормативно-правових актів, огляд української судової практики та вивчення практичних аспектів дозволяють зробити узагальнення, висновки та пропозиції по вдосконаленню існуючого порядку внесення вкладів до господарського товариства з опором на встановлені його особливості.

При первісному створенні ТОВ/ТДВ (один, два та більше засновників) законом визначений строк для внесення вкладів – до закінчення першого року з дня державної реєстрації (ст.52 Закону України «Про господарські товариства»). Для ПТ та КТ (один, два та більше засновників) взагалі не встановлені строки формування складеного капіталу. При цьому відсутня імперативна норма щодо необхідності безпосереднього формування статутного (складеного) капіталу до моменту державної реєстрації юридичної особи, в тому числі і щодо внесення 50% вкладу. Це дає змогу засновникам/учасникам ТОВ/ТДВ, ПТ, КТ самостійно вирішувати питання щодо порядку внесення вкладів у рішенні про створення товариства, договорі про створення/заснування товариства, в

установчих документах - статуті/засновницькому договорі (як при первісному створенні, так зокрема і при злитті, перетворенні, приєднанні, при вступі особи до товариства, внесенні додаткових вкладів), та вносити свої вклади з метою фактичного формування/збільшення статутного (складеного) капіталу правосуб'єктної юридичної особи. Тобто, при такому розкладі вклад (майно/річ) як об'єкт цивільного права з певним правовим режимом будуть оцінювати та передавати у користування/відчужувати вже існуючому суб'єкту права - юридичній особі за правочином, який є двостороннім, консенсуальним, звичайним, каузальним, взаємним, безоплатним, автономним договором про внесення вкладу до господарського товариства (за суб'єктним складом: з одного боку особа, яка передає вклад – засновник/учасник, з іншого - особа, яка приймає – створена юридична особа; предмет договору – вклад до статутного (складеного) капіталу; за формою: обов'язкова письмова форма, а вимоги про нотаріальне посвідчення та державну реєстрацію речових прав залежно від предмета вкладу). Такий правочин і буде підставою набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав засновників/учасників щодо предмета вкладу. Однак, враховуючи безоплатність договору про внесення вкладу до господарського товариства, не можна говорити про застосування конструкції договору дарування. Адже засновник/учасник, вносячи вклади у власність/користування товариства, виконує свій обов'язок та має на меті участь в управлінні товариством, отримання прибутку від його господарської діяльності, тощо, тому має не встановлену законом особливу правову природу.

У сучасній практиці факт передачі вкладу засвідчують договори, акти оцінки майна або майнових прав, акти приймання-передавання, банківські документи, інші первинні документи. В той же час у судовому порядку розглядаються та вирішуються спори щодо приналежності зокрема актів приймання-передавання вкладів до господарського товариства до правочинів та можливості оскарження їх дійсності. Узагальнення судової практики Верховним судом України показало, що акт приймання-передавання, товарний чек за своїм змістом не є правочинами.

У випадку формування статутного (складеного) капіталу ТОВ/ТДВ, ПТ, КТ до моменту державної реєстрації юридичної особи (зокрема при первісному створенні, злитті, приєднанні, перетворенні), що є обов'язковим для АТ (ст.5 Закону України «Про акціонерні товариства»), також доцільним є виокремлення самостійного договору про внесення вкладу до господарського товариства, який буде взаємозалежним та взаємообумовленим зі засновницьким договором (для ПТ, КТ) або з договором про створення/заснування товариства (АТ/ТОВ, ТДВ). Конструкція цього договору має змінюватись з огляду на предмет вкладу (наприклад, щодо нерухомого/рухомого майна як негрошового вкладу, то до договору про його внесення може застосовуватись конструкція договору купівлі-продажу, щодо майнових прав інтелектуальної власності – ліцензійного договору, тощо).

Кулик М. М.,

здобувач кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ НА БЕЗДОКУМЕНТАРНІ ЦІННІ ПАПЕРИ

З прийняттям нового Цивільного кодексу України пріоритетним напрямом регулювання цивільних правовідносин між суб'єктами є договори, які дозволяються враховувати всі спірні питання, що можуть виникати між його учасниками.

Бездокументарні цінні папери, як оборотоздатні об'єкт цивільних прав мають свої особливості, пов'язані з відсутністю певних ознак, які властиві документарним цінним паперам, зокрема, презентації або пред'явлення, та, навпаки, їм властива ознака емісійності, яка не властива за чинним законодавством документарним цінним паперам. В зв'язку з цим постає спірним питання судового захисту шляхом негаторного або віндикаційного позову в судовому порядку та залишається можливість захисту порушених прав